

לנגר יש אמצעי - הפטיש, על מנת להשיג את המטרה שלו - בנית שולחן. ברגע שהנגר סיים לבנות את השולחן (כלומר השיג את המטרה שלו), אין לו צורך יותר באמצעי - הפטיש.

זאת בניגוד לילד למשל, שמבחינתו לדפוק בפטיש זה דבר מהנה, ומהווה תכלית בפני עצמו.

אדם מעשי ישאף להקטין בכמה שאפשר את השימוש באמצעים (עלות), על מנת להשיג כמה שיותר תועלת (תוצרת).

באופן דומה לנגר, לפוליטיקאי יש אמצעי - הדיבור, על מנת להשיג מטרות כלשהן.

פוליטיקאי (מעשי) לא מתכוון למה שהוא אומר. פוליטיקאי מתכוון למה שהוא אומר רק כאשר הדבר מועיל למטרותיו של הפוליטיקאי.

אין קשר ישיר בין תועלת לבין אמת - דיבור יכול להיות שקרי ויעיל או לחלופין אמת לחלוטין, אבל בכלל לא יעיל למטרותיו של הפוליטיקאי.

אם הפוליטיקאי מעשי, אז הוא יעדיף את התועלת על פני האמת. לפעמים הפוליטיקאי יגיד ההפך ממה שהוא מתכוון, על מנת להשיג את מטרותיו.

הציבור לא מעשי ולא בודק הבדלים ממשיים - אם נשאל את הציבור מה ההבדל בין ערפאת לבין אבו-מאזן למשל, הציבור יגיד שההבדל הוא שאבו מאזן הולך עם עניבה וערפאת עם כאפיה. אבל הציבור לא ידע להגיד מה ההבדל בין המטרות של ערפאת והמטרות של אבו מאזן. הפוליטיקאי אמור לדעת את ההבדלים בין המטרות שלהם.

אם נשאל נגר מה הוא עושה והוא יאמר "אני נוקט בכל האמצעים הדרושים", ולא יגיד מהי בכלל התכלית שלשמה הוא נוקט באמצעים (כמו למשל לבנות שולחן) לא נקבל זאת. משום מה, כאשר מדובר בפוליטיקאים הציבור מוכן לקבל תגובה כזאת.

תכלית היא בניגוד להנאה - היא מדכאת את ההנאה. למשל אדם שלא אוהב חסה ואוהב בשר, אבל יודע שמה שבריא לו היא החסה והבשר לא בריא לו, ידכא את ההנאה שלו מהבשר ויאכל דווקא חסה, על מנת להשיג את התכלית שלו - להיות בריא. אם יציעו לו גלולה שתיתן לו את כל המרכיבים שיש בחסה, הוא יסכים לקחת אותה במקום החסה, בגלל שהיא מביאה לאותה תועלת (בריאות), אבל בהשקעה של הרבה פחות משאבים (הטעם המגעיל של החסה).

לפעמים נהנים מאמצעים שמובילים לתועלת, כמו למשל פוליטיקאי תכליתי שיכול ליהנות לפעמים ממה שהוא אומר, אולם מה שיקבע האם הוא יאמר משהו, זה לא ההנאה מכך, אלא המחשבה שזה יוביל למימוש התכלית שלו.

בידור הקהל הוא אמצעי עבור הפוליטיקאי (למשל כאשר מושיבים את טומי לפיד ואלי ישי בתוכנית דיבורים בטלוויזיה). מה המטרה של הפוליטיקאים הללו? אי אפשר לדעת מהתוכנית, אולם המטרה היא בוודאות לא לבדר את הקהל.

על מנת לעבור בחינה יש לדכא את הסקרנות האינטלקטואלית - מי שסקרן וקיבל הוראה מהמרצה ללמוד פרק מסוים בספר, ובאמת יתעניין בחומר, עלול לעבור להתחיל לקרוא חומר בנושא שאומנם מעניין אותו, אבל לא בדיוק בחומר לבחינה ולכן הוא יכשל. לעומת זאת סטודנט שדיכא את היצר שלו להסתכל בחומר נוסף, ויתמקד בדיוק בחומר שמיועד לבחינה, יקבל ציון גבוה.

לפוליטיקאים אולי יש ערכים, אבל הם לא דווקא אלו שהם אומר. מקריאת המצע של מפלגה אי אפשר לדעת באמת מה הם היעדים שלה, כי המצע יכול להיות נכון רק לרגע שבו הוא נכתב ולא למציאות המשתנה. המצע הוא יותר בגדר משאלת לב, חלום.

עיתונאי שאל פעם את לימור לבנת לגבי "ארץ ישראל השלמה", והיא אמרה שהיא לא מוותרת עליה, אף על פי שהיא מוותרת על שטחים. "ארץ ישראל השלמה" נשארת מבחינתה חלום ולא תוכנית עבודה ותכלית ששווה להשקיע משאבים עבודה.

הרצל, אחת מהדמויות המעשיות ביותר של הציונות. האמצעי שלו הוא הציונות המדינית. האמרה "אם תרצו אין זו אגדה" - פירושה שאם ננקוט באמצעים, נוכל להשיג את המטרה. התוכנית להקים מדינה על אוגנדה לא הייתה בגלל העדפה למיקום שלה, אלא פשוט בגלל שהקמת מדינה היא אמצעי להצלת אנשים, ואם המטרה היא להציל אנשים, אז לא משנה איפה תוקם המדינה. מי שהתנגד לפתרון של הקמת מדינה באוגנדה כאשר ברור לו שאין באותה תקופה אפשרות להקים מדינה במקום אחר, פירושו שהוא מוכן לשלם את המחיר, רציחתם של כמה אלפי יהודים באירופה, על מנת להשיג מטרה - שאם תוקם מדינה בעתיד, היא תהיה בישראל - דבר שלא יהיה אפשרי אם תוקם מדינה באוגנדה.

אחד העם אמר שלא על כמה אלפי יהודים תעלה או תיפול היהדות. מבחינתו עדיף שימותו כמה אלפי יהודים ולא תיפגע היהדות (מה שיקרה אם המדינה תוקם באוגנדה). הוא גם התנגד להקמת מדינה בפלשתינה - מבחינתו היא הייתה אמורה להיות מרכז רוחני עם מספר מועט של יהודים. הרצל העדיף את היהודים על פני היהדות. אם מצילים יהודים על ידי הקמת מדינה באוגנדה, פוגעים ביהדות.

איך זה שבתנועה הציונית היו אנשים שהתכלית שלהם סתרה את התכלית של התנועה הציונית, להציל יהודים?

בקורס זה נוכיח שתי תזות:

אותו סגנון דיבור יכול לשמש להשגת שתי מטרות הפוכות. באמצעות סגנונות דיבור שונים ניתן להשיג אותה מטרה.